

FRANCOUZSKÉ DIVADLO 2. POLOVINY 20. STOLETÍ

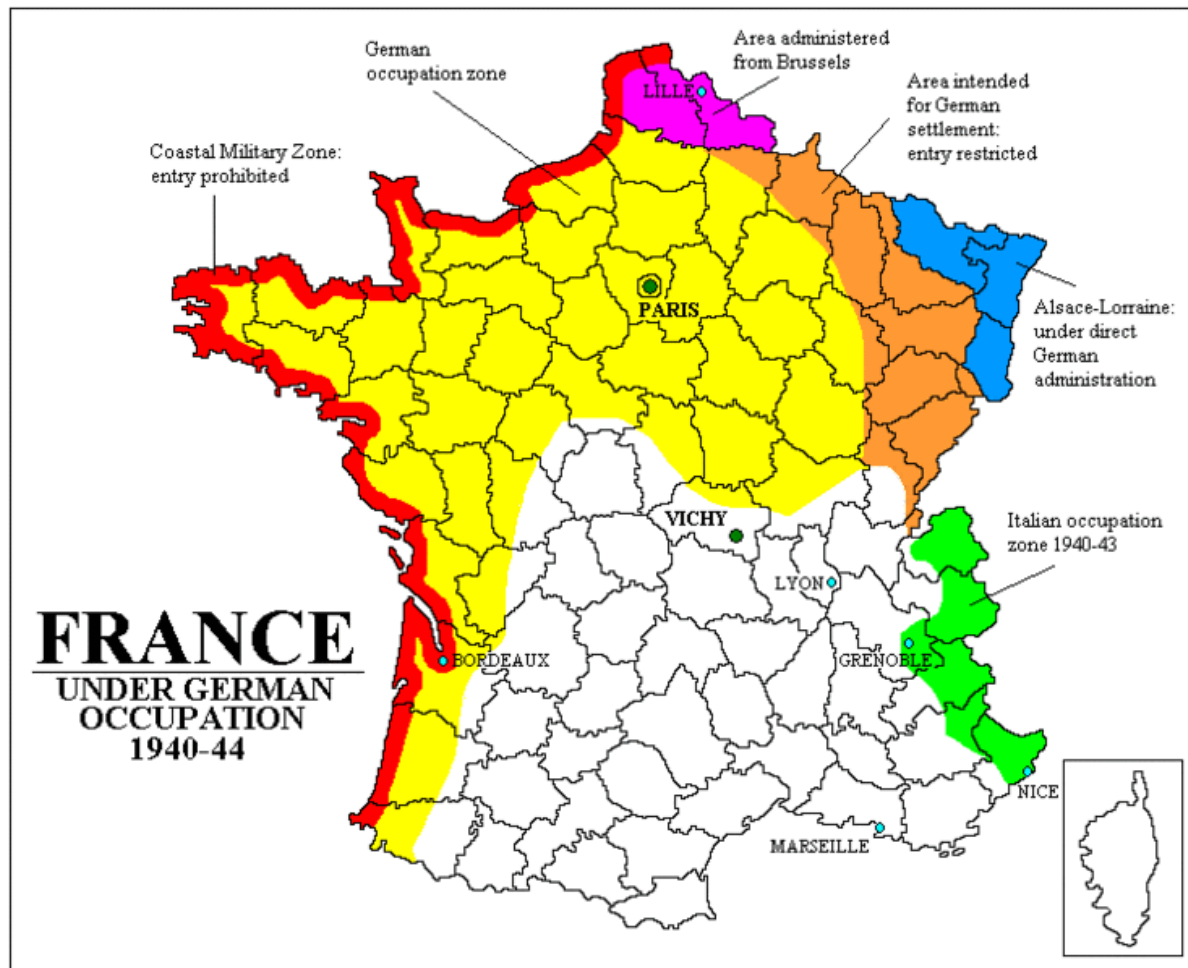

Pavel Trtílek – 7. 4. 2016

Hlavní tendence vývoje poválečného francouzského divadla:

- 40. léta: **existenciální dramatika**
- 50. léta: **absurdní divadlo**
- 60. léta: **nezávislé divadelní společnosti**
 - avantgardní skupiny, kolektivní tvorba – přelomový rok 1968
- 70. léta: **divadlo všedního dne / divadlo každodennosti** (théâtre de quotidien) – noví dramatici
 - Jean-Claude Grunberg, Michel Vinaver...
- 80. léta: **autoři v tandemu s výraznou režijní osobností**
 - Margaret **Duras**, Valér **Novarina**, Bernard-Marie **Coltès** (režisér Patrice Chéreau) aj.
- 90. léta: nástup mnoha nových autorů

- 2. světová válka – Francie rozdělena na 2 zóny:
 - okupovaná Francie (sever)
 - Vichystická Francie, tzv. „État Français“ (jih)

Francouzské divadlo po 2. světové válce:

- 2. světová válka:
 - do 1940 vysoká návštěvnost
 - po kapitulaci Francie (1940) nouze o publikum
- po válce reorganizace státních divadel:
 - Comédie-Française – útěk hereckých hvězd (film, TV)
- od 1946: soutěž nových pařížských divadelních souborů
 - vyhlašována nejlepší inscenace a režie
- od 1947: podpora inscenací her začínajících autorů: stipendium „dramatická prvotina“
 - snaha podpořit autory v dramatické tvorbě
- francouzské divadlo: Paříž

- decentralizace divadla
 - snahy rozšířit divadlo i mimo Paříž
 - podnět: režiséři Jacques Coupeau a Charles Dullin
 - od 1947 vznik tzv. **dramatických středisek** (Centres dramatiques), něco jako u nás tzv. „oblastní divadla“
 - 1. z nich: **Centre dramatique de l'Est** (nynější Théâtre National de Strasbourg)
 - pak další: Saint-Étienne, Rennes, Toulouse, Aix-en-Provence, Lille, Dijon...
 - koncem 60. let už bylo ve Francii **15 dramatických středisek**
 - výjezdy souborů mimo svůj region (hostování) a svoz diváků z venkova v každém regionu...
 - repertoár: převládá francouzská klasika, Shakespeare aj.

Théâtre National de Strasbourg

Comédie de Saint-Étienne

Divadelní festivaly:

- 1947: založen festival v **Avignonu**
 - zakladatel: **Jean Vilar** (1912–1972, Dullinův žák)
 - každoročně v červenci (letos 6. – 24. 7. 2016)
 - v současnosti: cca 50 oficiálních představení a 500 off
 - uváděné inscenace vznikají často i přímo pro tento festival: např. premiéra Ostermeierova *Hamleta* v roce 2008 (poté na repertoáru v Schaubühne Berlin)
 - stránky festivalu: <http://www.festival-avignon.com/>
 - stránky off-programu: <http://www.avignonleoff.com/Page.aspx?id=2&lang=fr>
 - vstupné 14–40 € (2012)
- 1948: založen festival v **Aix-en-Provence**
- 60. léta: každoročně přes 50 festivalů (Nancy aj.)

Avignon – dvůr Papežského paláce
(cour du Palais des papes)

Avignon – festivalové plakáty

Théâtre Notre-Dame 22h15

ET DIEU CREA LES FOLLES
LE PALAIS

ET DIEU CREA LES FOLLES
LE PALAIS

ET DIEU CREA LES FOLLES
LE PALAIS

ET DIEU CREA LES FOLLES
LE PALAIS

2000 ANS DE IMPRESSIONS
MAYO VISITES
LES DEUX PAGES DE L'ARTISTE
COMÉDIES COUTES II
LE PALAIS

Le prêtre

Théâtre Notre-Dame

ABANDON

CAROLINE VIGNON
COURTE LAISSE

ELASTIC
Artiste!

THEATRE DE LA VILLE
LES FOLLES

LE PALAIS

22h15

EXPRESS
LE FESTIVAL D'AVIGNON

VARIATIONS ENIGMATIQUES

LE PALAIS

MORT
LE FESTIVAL D'AVIGNON

hudební festival v Aix-en-Provence

Důsledky snah o decentralizaci:

- Paříž nadále zůstává divadelním centrem
 - a to i přes množství dramatických středisek
- končí tvůrčí éra členů Kartelu:
 - **Pitoëff** (†1939), **Dullin** (†1949), **Jouvet** (†1951), **Baty** (†1952)
- 1954 – velká událost pařížského divadelního dění:
 - **Berliner Ensemble** hostuje s ***Matkou Kuráží***
 - nekritický obdiv k brechtovskému divadlu (A. Adamov se v důsledku toho odklonil od poetiky absurdního divadla)
- 50. léta: mnozí „avantgardní“ režiséři spjatí s absurdní dramatikou (Barrault, Blin, Serrau aj.)

Jean-Louis Barrault

(1910–1994)

- vliv: Dullin, Artaud
- 1940–1946: člen **Comédie-Française** (herec i režisér)
 - Paul Claudel: *Saténový střevíček* (1943)
- 1946: **Compagnie Renaud-Barrault**
- 1959–1968: ředitel divadla **Odéon**
- 1968: *Rabelais* (inscenace)
- 1967: obnovil festival **Théâtre des Nations** (od 1975 putovní)

Roger Blin

(1907–1984)

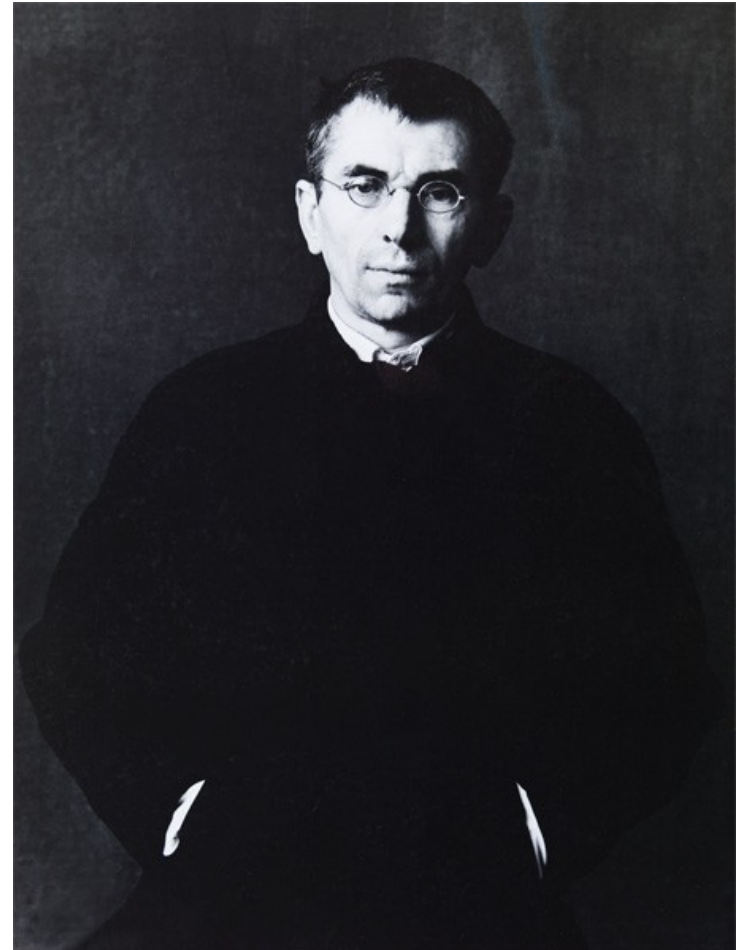

- Artaudův žák (režisér jeho hry *Cenci*, 1935)
- režisér absurdních dramát (Beckett, Genet)
- spoluzakladatel **Théâtre de Babylone**
 - *Čekání na Godota* (prem. 1953)

Jean-Marie Serreau

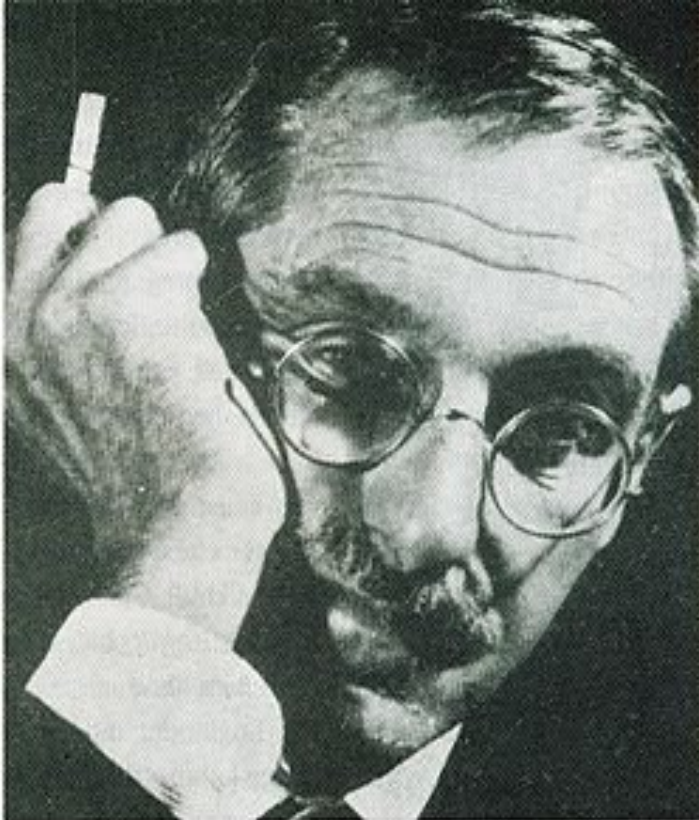
(1915–1973)

- režisér, žák Dullinův
- spoluzakladatel **Théâtre de Babylone**
- spolupráce s mnoha divadly

Jean Anouilh

(1910–1987)

Jean Anouilh

- *Antigona* (1944)
- *Médeia* (1946)
- *Skřivánek* (1953)
- *Becket aneb Čest boží* (1959) Becket: anglický arcibiskup a kancléř krále Jindřicha II. ve 12. stol.

Aimé Césaire

(1913–2008)

- původem z Martiniku
- tematika neokolonialismu:
 - *Tragédie krále Kryštofa* (1963)
 - *Sezona v Kongu* (1966)
 - *Bouře* (1969)
- režisér jeho her: Jean-Marie Serreau

60. léta:

- příchod amerických avantgardních skupin do Evropy
 - Living Theatre aj.
 - odklon od absurdní dramatiky
- docenění Artauda
 - výrazný vliv na 60. léta (neliterární divadlo), hodně čten a vydáván...
- neliterární divadlo (tzv. nezávislé soubory)
 - kolektivní tvorba, autorské divadlo
- vznik **nezávislých divadelních společností**
 - rozmach zejm. po 1968
- **květen 1968** – studentské a dělnické nepokoje

Encarta Encyclopedia, Bettmann/Corbis

Důsledky nepokojů 1968:

- mladá divadelní generace x starší divadelní generaci
- mnohá divadla se stala debatními fóry
 - např. **Odéon** obsazen studenty a mladými divadelníky (Barrault za to byl gaulistickou vládou sesazen z ředitelského postu)
- 1969: Charles de Gaulle na nátlak odstupuje
- reorganizace divadelního systému:
 - vznik tzv. **národních divadel** (z některých regionálních)
- mnohá divadla přestala uvádět vlastní inscenace
 - praxe tzv. „garážování“ (zvaly se hostující soubory)
- mnozí režiséři spjati s protesty r. 1968:
 - Jean-Louis Barrault, Roger Planchon...

Roger Planchon

(1931–2009)

- ředitel Théâtre de la Cité (Villeurbanne, průmyslové předměstí Lyonu)
- dělnické publikum
- filmové techniky (projekce, titulky, točna)
- vliv Brechta a Artauda
- spíše klasické texty
- 1968 – vzrůst významu
- také dramatik (např. hra *Černé prase*)

NEZÁVISLÉ DIVADELNÍ SPOLEČNOSTI:

- rozmach po r. 1968
- návrat k lidovému divadlu
 - komedie dell'arte, cirkus, vaudeville, pouťové výstupy...
- divadlo mimo institucionalizovanou sféru
 - „ne-publikum“ (non-public)
- finanční obtíže
- netradiční hrací prostory
 - ulice, parky, prázdné továrny, opuštěné kostely (Artaudův požadavek)
- kolektivní tvorba, improvizace, život v komunitě
- 80. léta: 500 menších a 100 velkých nezávislých souborů (mnohé fungovaly zcela bez dotací)

THÉÂTRE DU SOLEIL

Ariane Mnouchkine

(*1939)

- založeno **1964**
 - od 1968 soubor jako komuna
 - všichni berou stejný plat (1973–1975 mnozí členové na podpoře v nezaměstnanosti)
 - snaha učinit diváka dočasnou součástí komuny
- interkulturní soubor
 - herci z 21 zemí
 - mnohdy zázemí pro uprchlíky hledající azyl
- inspirace:
 - asijské divadelní systémy
 - A. M. – 60. léta cesta do Asie
 - komedie dell'arte
 - Giorgio Strehler (*Sluha dvou pánů*)

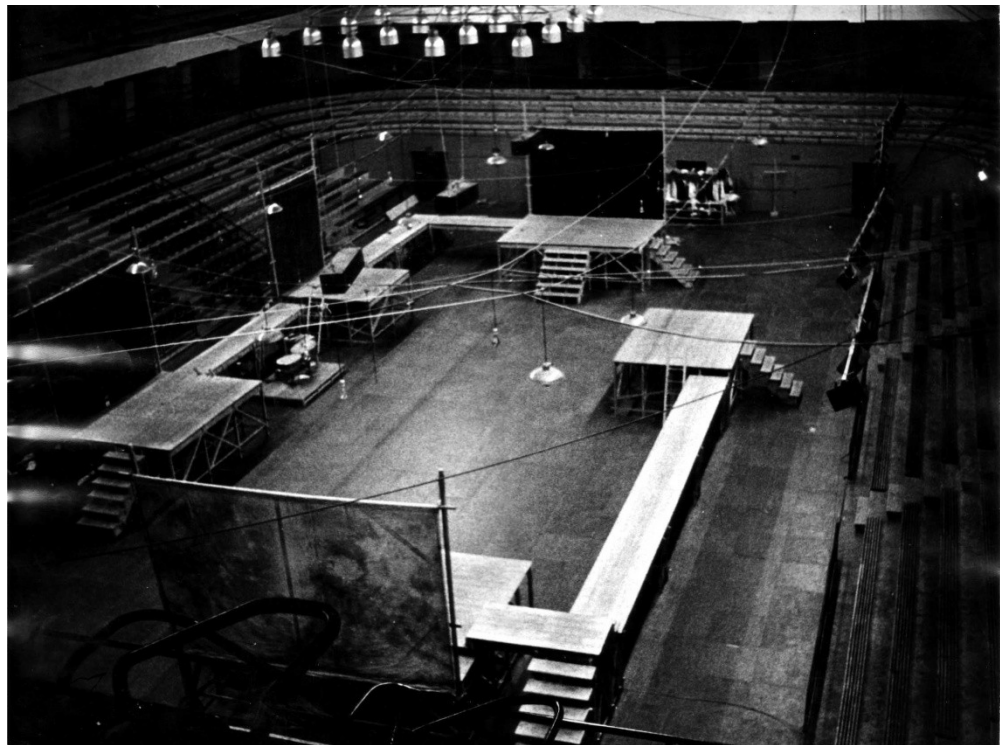
- **60. léta:** inscenace podle pevných textů
 - 1965: *Měšťáci*
 - 1. inscenace, podle M. Gorkého, úprava A. Adamov
 - 1967: *Kuchyně*
 - úspěch během 1968 (uváděno v továrnách dělníkům)
- **70. léta:** kolektivní tvorba, improvizace během zkoušení na dané téma
 - poprvé: *Klauni* (1969)
 - Diptych o revoluci:
 - **1789** (1970), celkem 280.000 diváků
 - **1793** (1972), celkem 102.000 diváků

1789

*la révolution
doit s'arrêter à la perfection
du bonheur*

Cartoucherie. Av de la Pyramide. Location: 328.95.04
Métro: Château de Vincennes. Service spécial aller
et retour d'autobus à partir du métro. Mercredi, jeudi
vendredi, samedi à 20h30, samedi, dimanche à 16h
Places étudiants et collectivités: 11f. Les portes sont
irrévocablement fermées dès le début du spectacle

1789

- stálé sídlo: opuštěná továrna na munici –
- kartušerie (východoparižské předměstí Vincennes)
 - *Zlatý věk* (1975), 140.000 diváků

CARTOUCHERIE

NSR

Zlatý věk

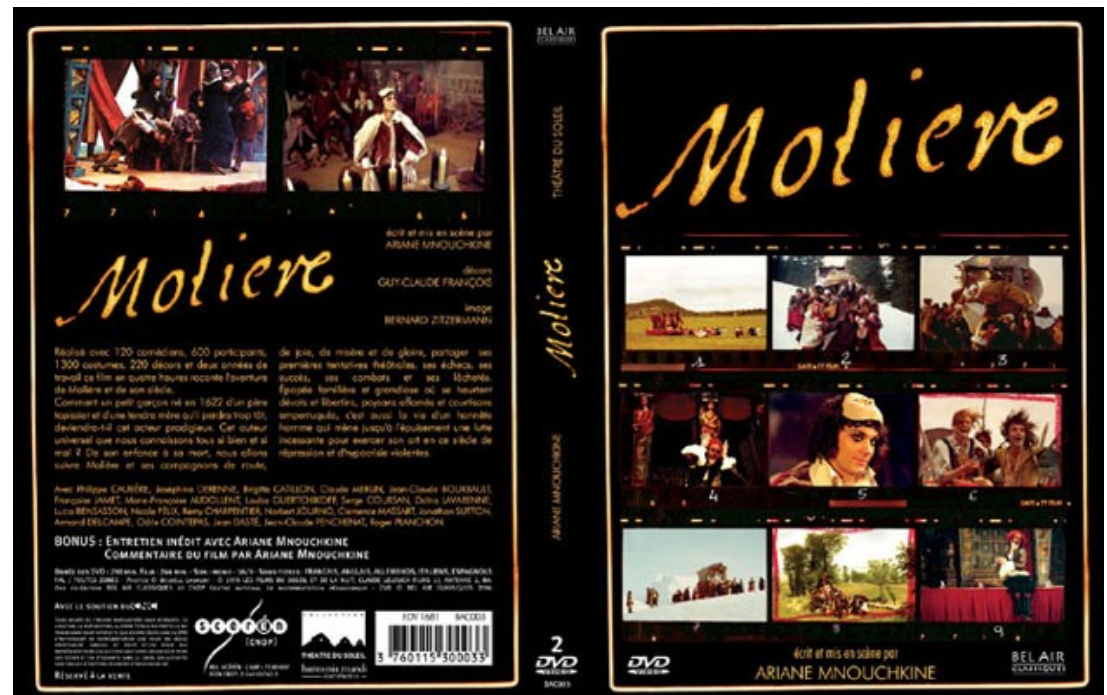
Zlatý věk

Zlatý věk

- ústup od kolektivní tvorby
- film *Molière* (1978)
- **80. léta:** návrat k pevným textům: cyklus inscenací Shakespeara v „asijském duchu“:

- *Richard II.*
- *Jindřich IV.*
- *Večer tříkrálový*

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Jindřich IV.

Richard II.

Richard II.

Richard II.

Hélène Cixous

(*1937)

- spolupráce od 1985
- obsáhlé inscenace (v délce až 8 hodin)
- *Indiada, aneb Indie jejich snů* (1987; o získání nezávislosti Indie a dělení na Indii a Pákistán)
- *A znenadání jsou tu noci bdění...* (1997; téma okupace Tibetu Čínou)

Indiada

Indiada

Indiada

Indiada

A znenadání jsou tu noci bdění...

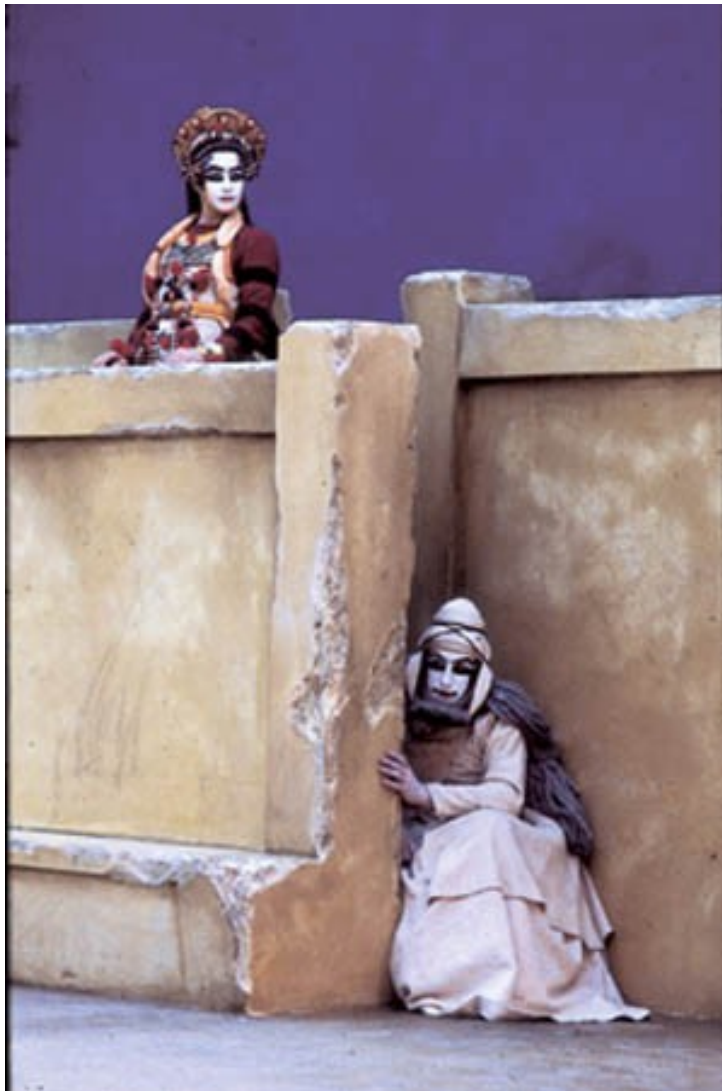
A znenadání jsou tu noci bdění...

A znenadání jsou tu noci bdění...

- **90. léta:** reakce na válku v Jugoslávii
- antické texty
- cyklus *Átreovci* (1992):
 - *Ifigenie v Aulidě* (Euripidés)
 - *Oresteia* (Aischylos)
 - inspirace indickou divadelní formou kathakali

Ifigenie v Aulidě

Ifigenie v Aulidě

Ifigenie v Aulidě

Agamemnon (Oresteia)

Agamemnon (Oresteia)

Usmířené lítice (Oresteia)

karavanseráj – Lyon (2005)

karavanseráj – New York (2005)

karavanseráj – Melbourne (2005)

karavanseráj – Řím (2005)

karavanseráj – New York (2005)

Macbeth

une
Tragédie

de

William Shakespeare

comme elle est

actuellement

jouée
au

Théâtre du Soleil

2014

30. dubna 2014:
premiéra *Macbetha*

Peter Brook

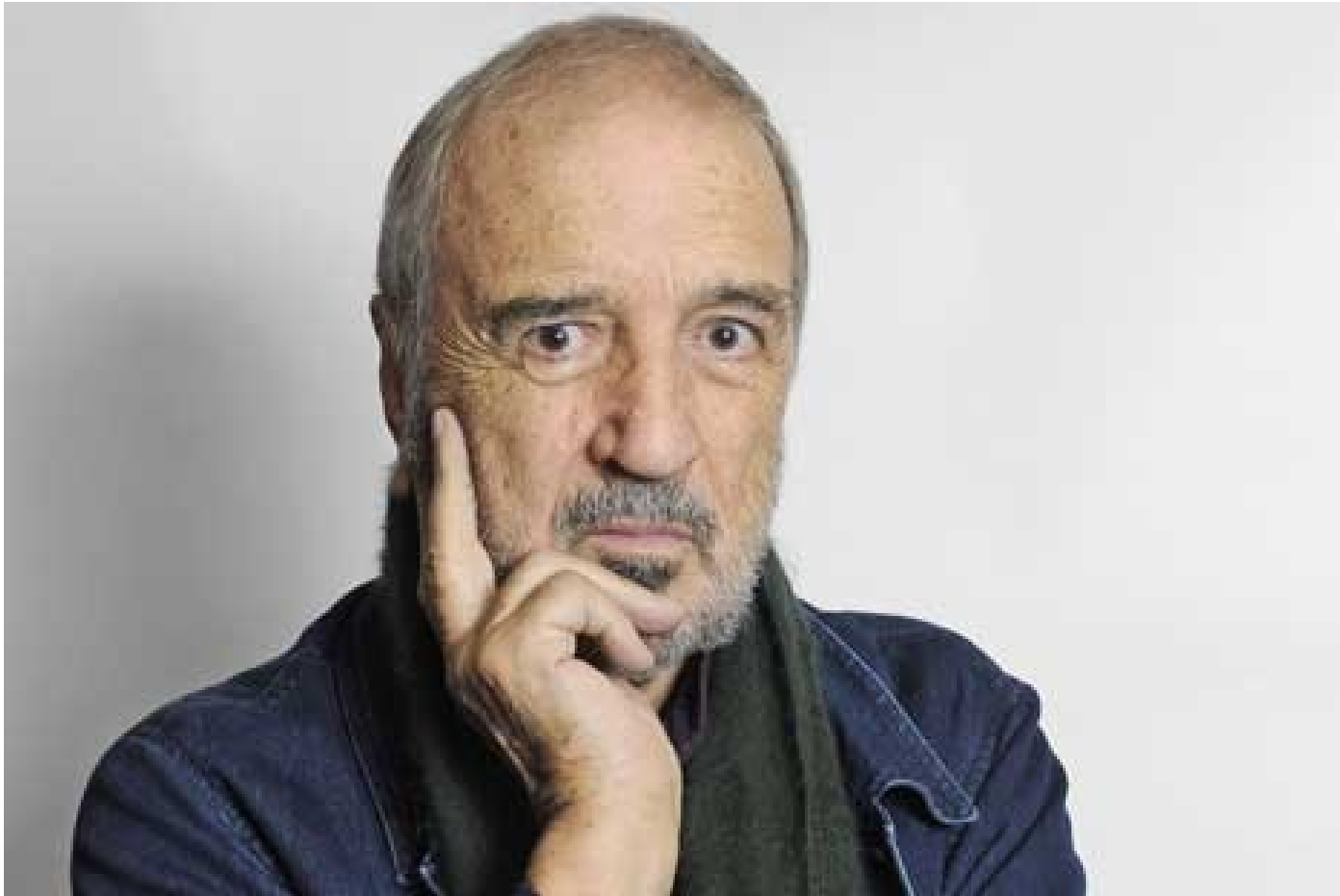
(*1925)

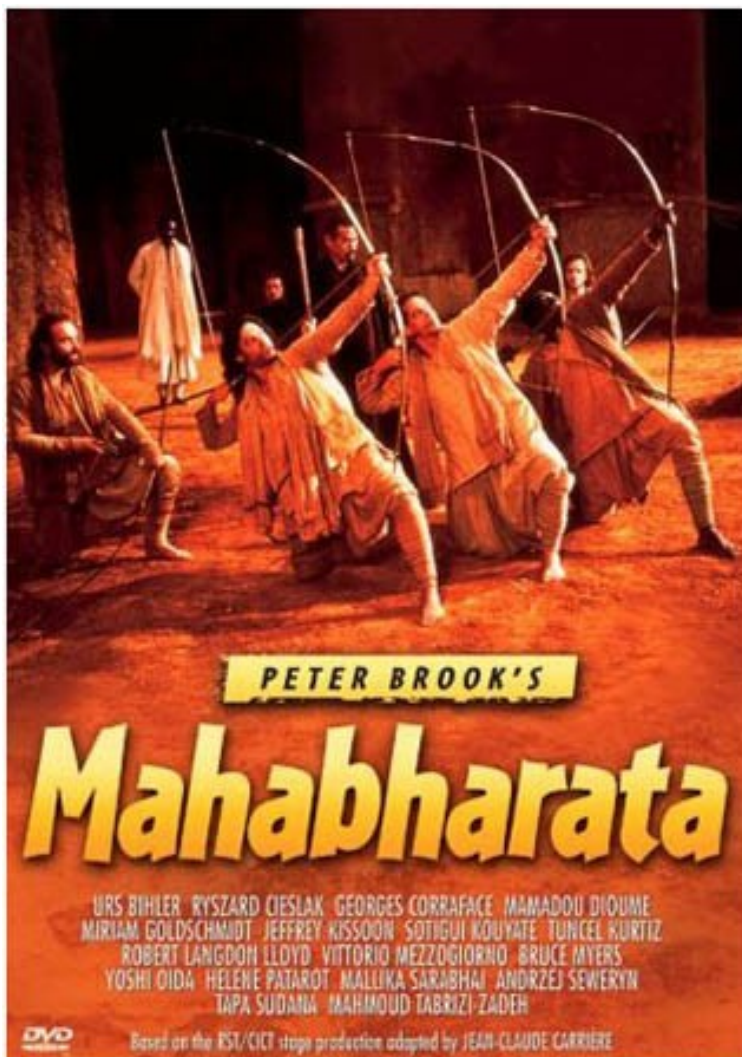

- 1970: zal. **International Centre for Theatre Research** (Centre International de Recherche Théâtrale – tedy CIRT)
- první 3 roky: cesta po Blízkém východě a Africe
- **Théâtre des Bouffes du Nord** (umělecký šéf do 2008)
- proslulá dramaturgie eposu ***Mahábhárata***
 - autor dramaturgie: **Jean-Claude Carrière** (14 let příprav)
 - premiéra: 1984, filmová verze (5,5 hod.)
- ***Šťastné dny*** (Beckett)
 - 1995
- ***Hamlet*** (WS)
 - 2000: anglická, poté i francouzská verze
- ***Kouzelná flétna*** (Mozart)
 - 2010 (2011 Brno)

Jean-Claude Carrière

(*1931)

Mahábhárata (filmová verze)

Mahábhárata

Mahábhárata

NOVÝ CIRKUS (Nouveau cirque):

- nový žánr **pohybového divadla** ovlivněný cirkusovými formami i uměleckými projevy jiných kultur (japonské nó, indické kathakali aj.)
- tradice **slova** (text, deklamace) nahrazena **podívanou**
- fenomén s dnes již specifickým publikem (ve Francii)
- **Espace Chapiteaux** (Paříž) v parku de la Villette, určeném pro cirkusová šapita („hostují“ zde)
- významné soubory:
 - Cirque du Soleil, Cirque Baroque, Que-Cir-Que, Cirque Ici
- u nás:
 - La Putyka
 - Cirk-UFF mezinárodní festival nového cirkusu (Trutnov)

Espace chapiteaux (Paříž, park de la Villette)

Michel Vinaver

(*1926)

Původně topmanažer.

Texty často bez interpunkce
a scénických poznámek,
někdy chybí i jména
postav.

- *Přes palubu* (1969)
- *Na lopatkách* (1980)
- *Všednost* (1983)

Jean-Claude Grumberg

(*1939)

Zpočátku vliv absurdního dramatu.

Téma: skrytý rasismus francouzských středních vrstev.

- *Dreyfus* (1971)
- *Krejčovský salon* (1979)
- *Svobodná zóna* (1989)

Copi

(1939–1987)

(vl. jm. Raul Damonte Botana)
Vliv S. Becketta.

- *Eva Perón* (1969)
- *Homosexuál aneb Potíže vyjádřit se* (1971)
- *Nečekaná návštěva* (1988)

Bernard-Marie Koltès

(1948–1989)

- „Dvorní autor“ režiséra
Patrice Chéreau (*1944).
- *V lesích před příchodem noci* (1977)
 - *Boj černocha se psy* (1981)
 - *Západní přístaviště* (1985)
 - *V samotě bavlníkových polí* (1987)
 - *Návrat do pouště* (1988)
 - *Roberto Zucco* (1988)

Philippe Minyana

(*1946)

- *Vulkán*
- *Maličká
v hlubokém lese*
- *Dům mrtvých*
- *Stručná dramata*
- *Inventury*

Yasmina Reza

(*1959)

- *Obraz/Kumšt* (1994)
- *Muž přístupný náhodám* (1995)
- *Španělská hra* (2004)
- *Bůh masakru* (2006)

V současnosti ve Francii tvoří cca **400 dramatiků** (státní podpora).

LITERATURA:

- Bradby, David: *Le Théâtre français contemporain (1940–1980)*. (Lille, 1990)
- Jobertová, Daniela: *Když mluvit znamená jednat: francouzská dramatická a divadelní tvorba konce 20. století*. (Praha, 2009)
- Jobertová, Daniela: *Skandální entrée (au répertoire): Bernard-Marie Koltès a Comédie-Française*. (Praha, 2009)
- Šimková, Soňa: *Súčasné francúzske divadlo*. (Bratislava, 1985)
- Vinaver, Michel – *Současné francouzské divadlo*. (text přednášky přednesené 6. 4. 1990 na FF UK v Praze – in: SaD 3/90)